

ויברכו שם כבודך – אתה הוא ה'

ויברכו שם כבודך – אתה הוא ה' לבדך

ספר הרוקח

לשם תפארתך, ובימים קדמונים כשהיו מגיעים עד כאן לשם תפארתך, היה שליח ציבור עומד ומתחיל לאלתר ישתבח שמך, וכשבא הגאון רבנא משה מלוקא בן רבנא קלונימוס בימי המלך קרלו למדינת מגנצא" היה מנהיג את בני דורו לומר מכאן ואילך עד ושמו אחד, כי גדול היה ואין כל דבר נעלם ממנו,

נחמיה פרק ט

ויאמרו הלוים: ישוע וקדמיאל בני חשבנניה שרביה הודיה שבנניה פתחה קומו ברכו את יהוה אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה. אתה הוא ה' לבדך אתה עשית. את רדפיהם השלכת במצולת כמו אבן במים עזים.

שלבי התפשטות מנהג אמירת פסוקים אלו

טור או"ח סי' נא

ובתקון הגאונים, יש נוהגין לומר "ויברך דויד את ה' לעיני כל הקהל" עד "ומהללים לשם תפארתך" כאשר הוא בספר דברי הימים, "ויברכו שם כבודך" עד שירת הים, כאשר הוא בספר עזרא, ושירת הים.

סדר רב עמרם גאון

ובתר ואנחנו נברך יה פותח הללויה הללי בפשי את ה' וכו' הללויה כי טוב זמרה אלהינו כי נעים וכו'. הללויה הללו את ה' מן השמים וכו'. הללויה שירו לה' שיר חדש וכו'. הללויה הללו אל בקדשו וכו'. ויברך דוד את ה' עד ומהללים לשם תפארתך.

טעמים אמירת פסוקים אלו

דברים י:יד-טו

הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה. רק באבתיך חשק יהוה לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים פיוס הזה

ויברכו שם כבודך

אגרא דפרקא אות שיב

שיב. בנוסח ויברך דוד שאומרים בכל יום יש גורסין בו ויברכו שם כבודך ומרומם עיל כ"ל ברכ"ה ותהלה וכן הוא נוסח ספרד, והאשכנזים אין אומרים אותו. ונ"ל לדייק מזהר שצריך לאומרו דו"ל חוזה שלח (קפח): שמעו קל חילין ומשריין דהו אמרי לך ה' הגדולה והנבורה והתפארת והנצח וההוד וגו' עד ומרומם על כל ברכה ותהלה עכ"ל, הנה לך ה' הגדולה וכו' הוא בדברי הימים (א כס יא) ופסוק ויברכו שם וגו' הוא בדברי אנשי כנסת הגדולה בנחמיה (ט ה) והאיך יצדק לומר עד ומרומם וכו' דמשמע דענין אחד הוא, ע"כ לומר שהוא ענין אחד בנוסח המסודר לתפלה. נ"ל:

אתה הוא ה' לבדך

תורת המנחה פ' לך לך

ולא נמצא בשום מקום סיפור שבחיו של מקום בשלימות כמו זה, ואין בריה יכולה לכלול ולפרש כל כך שבחות במלות קצרות כאלו. שהרי בתחלה ייחדו שמו לבדו שנאמר אתה הוא ה' לבדך, כי תחלת כל השבח וההלל הוא ליחד שמו לבדו. ואחר זה ייחס לו לבדו כל המציאות שהוא ית' המציאו מאתו ועשאו בתכלית השלמות, אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם.

יושר דברי אמת (קונטרס ראשון אות יב)

וזהו שאמר הכתוב (נחמיה ט) אתה הוא ה'
לנדך אתה עשית וגו', ולכאורה אתה
פעם צ' מיותר, אלא שהוא מאמר צפני
עצמו, אתה הוא ה' לבדך, ר"ל אין עוד
בעולם רק השי"ת כזכר לעיל (אות יא) צטט
השל"ה, ואחר כך אמר דבר אחר אתה
עשית וגו'.

השמים ושמי השמים וכל צבאם

כי ששית ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם

בראשית רבה ו:ו

היכן גלגל החמה ולבנה נתונים? ברקיע השני, שנאמר (בראשית א) "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים." רבי פנחס בשם רבי אבהו אמר: מקרא מלא הוא ואנשי כנסת הגדולה פירשו אותו, (נחמיה ט) "אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם וגו'", היכן הוא כל צבאם נתונים? ברקיע שהוא למעלה מן השמים.

ואתה מחיה את כולם

ערכי נחל פ' בהעלותך

והענין הוא כך, הנה נודע כי בהקב"ה נאמר ואתה מחיה את כולם, ולא נאמר החיית, אלא מחיה לשון הוה, כי לא כמות בשר ודם מדת הקב"ה, מדת בשר ודם אחר שהאומן עושה הכלי שוב אין הכלי צריכה אל האומן ומתקיימת זולתו, משא"כ הקב"ה שברא כל העולמות וכל הברואים, אין כולם מתקיימים בלתי השפעת חיותו, ואלמלי יצויר הפסק השגחתו והשפעת חיותו אפילו רגע כמימרא היו כל העולמות וכל אשר בהם בטלים ממיצאות והיו כלא היו,

תניא (שער היחוד והאמונה פ"ב)

והנה, מכאן תשובת המינים. וגילוי שורש טעותם, הפופרים בהשגחה פרטית ובאותות ומופתי התורה, שטועים בדמיונם הפוזב, שמדמין מעשה ה' – "עושה שמים וארץ" למעשה אנוש ותחבולותיו, כי כאשר יצא לצורך קלי – שוב אין הכלי צריך לידי הצורך, כי אף שידין מסולקות הימנו והולך לו בשוק – הכלי קיים בתבניתו וצלמו ממש כאשר יצא מידי הצורך, כך מדמין הסכלים האלו מעשה שמים וארץ... וכל שכן וקל וחומר בבריאת יש מאין, שהיא למעלה מהטבע, והפלא ופלא יותר מקריעת ים סוף, על אחת כמה וכמה שבהסתלקות כח הבורא מן הנברא חס ושלום – ישוב הנברא לאין ואפס ממש. אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד, להחיותו ולקיימו. והן הן בחינות אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו, ועל זה נאמר: "ואתה מחיה את כולם" – אל תקרי "מחיה", אלא "מהיה"

שמות רבה לב:ד

לפי שאין מלאכי השרת ניזונין אלא מזיו שכינה שנאמר (נחמיה ט, ו): "ואתה מחיה את כלם"

גמ' ב"ב כה ע"א

דאמר רבי יהושע בן לוי: בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שהודיעו מקום תפלה – דכתיב: "וצבא השמים לך משתחוים".